

Václav Frolec govori o postanku naselja iregularne izgradnje. Ovakve skupine dcmova, okupljene bez jasnog plana, veoma su stare i mogu ih potvrditi arheološki nalazi, a nastajale su i u novije vrijeme u skladu s razvojem porodičnih i društvenih institucija. Autor pridaje osobitu važnost vezi koja postoji između skupina obitelji srodnika i ovog tipa naselja, odnosno njihovu nastajanju iz svega nekoliko patronimičkih obitelji.

Soňa Švecová opisuje domove Čičmana (sjeverozapadna Slovačka), u kojima živi u jednoj sobi po više obitelji, i smatra da su zajednički dom i zajednička soba izraz ekonomske nužnosti. Podrobno opisuje način diobe jedinica, njihova posebna i zajednička dobra, kao i sastav pojedine obitelji i zajednice. Autorica naglašava da ovaj problem zajedničkog stanovanja treba još istraživati.

Ivan Koev u potvrdu bugarskom podrijetlu Kapanaca navodi niz elemenata koji su izrazito slavenskoga karaktera. Bugarsku pripadnost Kapanaca potvrđuju i nazivi naselja u turskim spisima XV, XVI i XVII st.

Oldřich Sirovátka, uz niz podudarnosti među češkom i ruskom baladom, konstatira razlike, koje nisu uvjetovane samo nejednakim načinom života, već stilom i dikcijom. Tako, npr. nasuprot opisa go'c stvarnosti koji daju češke balade, ruske obiluju širinom i opisom detalja. Kao daljnju razliku autor navodi u ruskoj baladi isticanje imena osoba i mjesta, dok su u češkoj baladi i osobe i mjesta radnje anonimni. Kao osobitost ruske balade ističe i ponavljanje riječi. Razlike postoje i u dijalogu: u češkoj se baladi njime izražava dramatičnost radnje, dok je u ruskoj dijalog više epski, opisan i emocionalan. Razlike postoje i u početku balade, u ukrasima i tretiranju ljubavi. Sve ovo potkrijepljeno je primjerima i ruske i češke balade.

Casopis završava recenzijama novije stručne literature.

Vlasta Domaćinović

NARODOPISNE AKTUALITY. Krajské středisko lidového umění ve Stražnici. Redaktor JOSEF TOMEŠ. Stražnice, 1964, č.1; 1965, č.1—2, 3—4; 1966, č.1, 2, 3—4; 1967, č.1, 2.

U drugoj polovini 1964. godine Centar, a sada Zavod za narodnu umjetnost u Stražnicama (*Ústav lidového umění ve Stražnici*) objelodanio je prvi svezak časopisa *Národopisné aktuality* (Etnološke aktuelnosti).

U prvom broju redakcija je iznijela svrhu pokretanja časopisa i tematsku podjelu njegova sadržaja. Kroz četiri godine izlaženja *Národopisné aktuality* su postale značajan i aktuelan informator čehoslovačke stručne javnosti, na čijim stranicama su radovi prominentnih čehoslovačkih etnologa. Redakciji na čelu s J. Tomešom, odajemo priznanje za sadržajni raspon časopisa. Njime je omogućeno objelodanjenje toliko potrebnih teoretskih razmatranja u etnologiji, diskusija novih saznanja o terenskim istraživanjima, a također i ocrtavanje likova i djela narodnih umjetnika.

Zaključni dio časopisa čine jubilarni članci i nekrolozi, recenzije knjiga, časopisa i zbornika, prikazi konferencija, izložbi, muzeja i televizijskih folklornih emisija. Studije imaju kratak rezime na stranom jeziku, a upotpunjene su bilješkama i literaturom, fotografijama, notnim priložima i crtežima.

U prvom broju V. Frolec i D. Holý razmatraju problem vrijednosti etnoloških i folklornih dokumenata u članku »Národopis kao historijska znanost«. Zatim J. Tomeš prikazuje svadbene igre na Hornjackom, J. Jančař obrazlaže problem interakcije narodne tradicije i sadašnjosti, a D. Holý kritizira odnos stručnjaka prema prikazima festivala u mjestu Stražnice, koji su konfuzni i nezadovoljavajući g. 1965. Slijedi rasprava J. Chloupeka o jezičnoj znanosti i etnologiji. Jančařov prilog poznavanju razvoja tradicionalnog narodnog odijevanja na Kunovskom i nastavak diskusije o folklornom festivalu Stražnice (1-2/65), zatim studija K. Fojtíka »Etnologija i sociologija« te prilog V. Svobodove o figuralnom vezu u gorštaka (3-4/65). Tematski se niz nastavlja priložima V. Podborskog »Etnologija i arheologija«, L. Lenga o tehničkim uslovima adekvatne transkripcije polifone narodne muzike i već navedenom diskusijom (1/66), zatim člankom H. Laudove o pojmu i

metodi strukturne analize narodnog plesa, prikazom *J. Olejnika* o etnografskim spomenicima Velikih Tatra i prilogom diskusiji o pozicijama narodne kulture u suvremenom društvu od *J. Beneša* (2/66). Posljednji dvobroj 1966. g. donosi raspravu *R. Jeřábeka* o moravskim oslikanim jasicama kao izvoru za etnološko—razvojna istraživanja i *J. Visloužila* o etnomuzikološkim aspektima studija historije češke glazbe, dok *I. Heroldová*, na temelju proučavanja čeških i slovačkih etničkih grupa izvan granica domovine, iznosi svoja iskustva i saznanja o životu tih manjina, o procesima akulturacije i asimilacije, očuvanosti matičnih kulturnih elemenata i dr. (3-4/66). Godine 1967 *M. Slivka* piše o filmu i etnologiji, a u istom broju (1) *S. Švehlák* prikazuje filmski stvaralački rad Martina Slivke, *D. Klímová-Rychňová* daje češke dopune *Aarne—Thompsonovu* katalogu. Drugi broj 1967. g. samo je folklornog sadržaja — *D. Holý* analizira folklornu glazbu i njen stil, *J. Gelnar* i *R. Kohoutek* iznose folklorno—psihološke primjedbe o radu narodnih instrumentalnih grupa u istočnoj Moravskoj, a *J. Langer* utvrđuje razlike između tzv. »insitne« i »narodne« umjetnosti. Posljednji broj 1967. g. (3-4) sadrži rad *J. Vařeka* o metodama etnološkog istraživanja ugroženih oblasti. Tu je i rasprava *H. Strobacha* (Berlin) o pojmu narod i njegovu značaju za određenje etnološkog predmeta istraživanja, te prilog *L. Kunza* o litavsko—češkoj konfrontaciji narodne umjetnosti. Uvodna studija prvog ovogodišnjeg broja (1/68) je koncizni prilog *I. Koeva* (Sofija) o nekim općenitim i specifičnim motivima u tradicionalnoj izradi tekstila u balkanskih naroda, u kojemu ukazuje na kompozicije i boje, specifične kod svakog balkanskog naroda, dok se općeniti motivi javljaju kod svih više ili manje stilizirano. *I. Heroldová* prikazuje proces akulturacije češke manjine u Hrvatskoj izdavajući nekoliko tačaka: konstataciju da se duhovna kultura očuvala u većem stepenu nego materijalna, da je očuvanost najjača u selima oko Daruvara, da je najveći stupanj integracije u okolici Bjelovara, te da je, usprkos pune nacionalne ravnopravnosti narodnih manjina kod nas, asimilacioni proces u toku. Treći je prilog *V. Froleca* »Vinarski običaj *Zarđžení hory* u Moravskoj«, u kojemu autor iznosi stari narodni običaj toga bregovitog predjela u kome se gaji vinova loza i čiji stanovnici od polovine augusta do polovine septembra kroz apotropejske aktivnosti pokušavaju osigurati uspjeh berbe. Analizirajući elemente obreda i njihovu starinu, autor izdvaja dvije grupe aktivnosti (s vatrom i s vodom) i utvrđuje socijalnu i pravnu bazu nekadašnjeg obreda. U tom prvom broju 1968. g. redakcija je uvela novinu. Objavila je studiju književnika *M. Butora* (Pariz) u kojoj se odražava osobit pristup narodnim umotvorinama od strane pisaca, pa će i ubuduće objavljivati slične priloge stranih i domaćih umjetnika, jer smatra da je uvid u to zanimljiv i koristan za etnologue.

U drugom svesku god. 1968. *O. Sirovátka* razmatra problem sadašnjeg odnosa istraživanja narodnog pjesništva i literarne znanosti, ističući razne faze njihova međusobnog odnosa u prošlosti i ujedno stalnoga obostranog utjecaja sve do danas. Zatim *R. Jeřábek* piše o pokladnim maskama *Pohřebenář* u internacionalnom kontekstu. Prikazuje mnoge analogije s maskom medvjeda koju autor analizom nakladnih i moljetnih običaja dovodi u vezu s kozmološkim proslavama mijene zima—proljeće.

Slijedeća dva napisa u tom broju časopisa (2/68) govore o problemima materijalne kulture. *V. Svobodová* prikazuje umjetnički izražaj u narodnoj arhitekturi na Češkomoravskoj visoravni te uz odlične crteže i fotografije (kojima se uopće odlikuju radovi ovog časopisa) obuhvaća elemente u narodnom graditeljstvu — građevinama i materijalu. *J. Vařeka* piše o narodnom graditeljstvu u etnološkom atlasu ČSSR, o izboru tema, pitanju vremenskih granica i dinamike.

U gotovo svakom broju ovog časopisa prikazan je netko iz plejade čehoslovačkih narodnih umjetnika, njegov život, stvaralaštvo ili reproduktivna aktivnost, vrsta, motivi i tehnike. Do sada su prikazani — pjevač, plesač i violinista Samko Dudík (1/64), prvak narodne muzike na Hornjackom Joška Kubík (1-2/65) pripovjedačica Ana Chibidziurova (3-4/65), zatim narodna pievačica Marija Rocházkova (1/66), Marija Gavalová i njena umjetnost oslikavanja uskrasnih pisanica (2/66), narodni pjesnik Josef Bora (3-4/66), te narodna pjevačica Zuzana Martynková (1/67) i narodna pripovjedačica Anděla Štípská (3-4/67). U tom okviru *M. Slivka* je prikazao Karola Plicku — nestora slovačke etnologije (2/67).

Vesna Čulinović — Konstantinović